

**Nowe standardy kształcenia nauczycieli –
ich cel, rola, zadania
i dylematy realizacyjne**

Małgorzata Sekułowicz

Cel i rola nowych standardów kształcenia nauczycieli

- ▶ Wcześniejszy sposób kształcenia nauczycieli nie pozwalał na wszechstronne i satysfakcjonujące zaopatrzenie w wiedzę i umiejętności
- ▶ Współczesny nauczyciel **musi** posiadać szersze kompetencje od zdobywanych w poprzednim modelu kształcenia

Realizowanie studiów w zakresie wybranej dziedziny wiedzy, uzupełnionych tzw. przygotowaniem pedagogicznym

(należy przez to rozumieć nabycie wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii, pedagogiki i dydaktyki szczegółowej w formie zajęć fakultatywnych w wymiarze nie mniejszym niż 270 godzin, uzupełnionym 150-godzinną praktyką będącą tzw. przygotowaniem absolwentów do pracy w zawodzie).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12 marca 2009 r.

Cel i rola nowych standardów kształcenia nauczycieli

Współczesny nauczyciel nie powinien tylko przekazywać wiedzy

Zawód nauczyciela nie powinien sprowadzać się tylko do transmisji kultury

Konieczna była redefinicja zawodowej roli nauczyciela dostosowanej do potrzeb współczesności

Praca nauczyciela ma szczególny charakter

- ▶ z jednej strony

nauczyciel to organizator i kierownik procesu dydaktycznego i wychowawczego,

- ▶ z drugiej strony

nauczyciel kieruje się ku wartościom, zarówno intelektualnym, światopoglądowym, jak i moralnym, ale także estetycznym oraz wszystkim tym, które pomagają kreować ład indywidualnego i społecznego życia każdego człowieka.

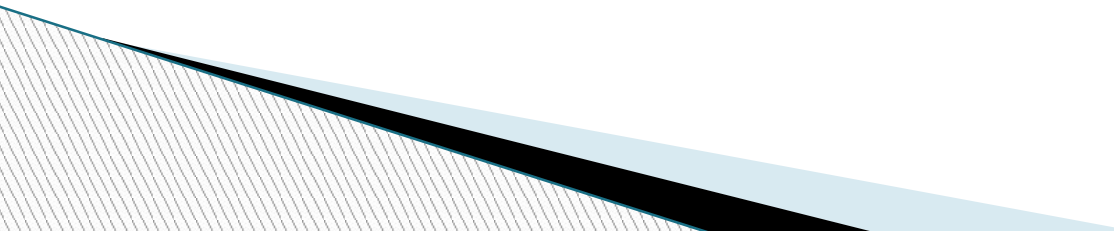
Wiedza niezbędna do pełnienia zawodowej roli nauczyciela adekwatna do potrzeb współczesności to:

1. wiedza o otaczającym świecie,
2. wiedza o relacjach ja – świat,
3. wiedza o sobie samym.

Te obszary wiedzy zawierają:

- wiedzę techniczną, instrumentalną,
 - praktyczno - moralną.
-

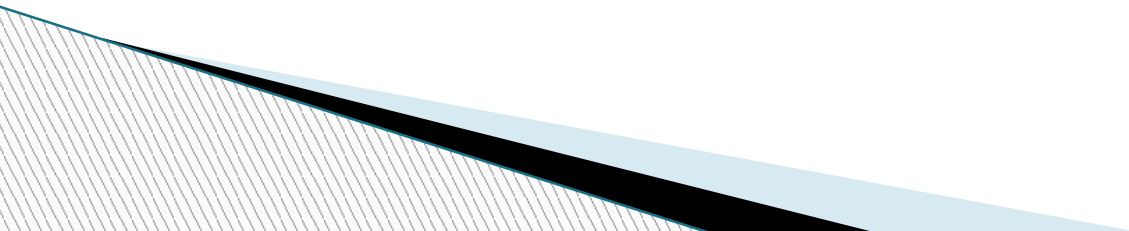
Profesjonalną wiedzę nauczyciela charakteryzować powinna:

- ▶ **otwartość**, co oznacza wiedzę „niedomkniętą”, ciągle w procesie stawania się, zdobywania,
 - ▶ **nieoczywistość, niepewność, problematyczność** – jako zaprzeczenie pewności własnej wiedzy, słuszności i ostateczności wszelkich rozstrzygnięć, charakteryzującej obecną wiedzę nauczycieli,
 - ▶ **świadomość własnych ograniczeń** – refleksyjność w działaniu i nad działaniem.
-

Tak rozumiana wiedza powinna prowadzić do osiągnięcia umiejętności:

- ▶ organizowania sytuacji dydaktyczno–wychowawczej,
- ▶ komunikacyjnych, tzn. porozumiewanie się „żywym językiem”, mową ciała,
- ▶ dialogowego sposobu bycia,
- ▶ współdziałania z podmiotami dyskursu edukacyjnego,
- ▶ interpretacyjnych,
- ▶ pomagania wychowankom i rozwijania ich kreatywnych zdolności poprzez poznawanie ich osobowości,
- ▶ rozwiązywania problemów i konfliktów - m.in. coraz częstszych zaburzeń emocjonalnych, agresji, trudności szkolnych (ADHD, dysleksji, zaburzeń typu *borderline*, uzależnień od substancji psychoaktywnych) i niepełnosprawności.

Zadania standardu kształcenia nauczycieli

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, mając na uwadze wymagania rynku pracy, standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, uwzględniając:

1) efekty kształcenia w zakresie:

a) wiedzy merytorycznej i metodycznej,

b) wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, w tym w zakresie wychowania, z uwzględnieniem przygotowania do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych,

c) przygotowania w zakresie stosowania technologii informacyjnej,

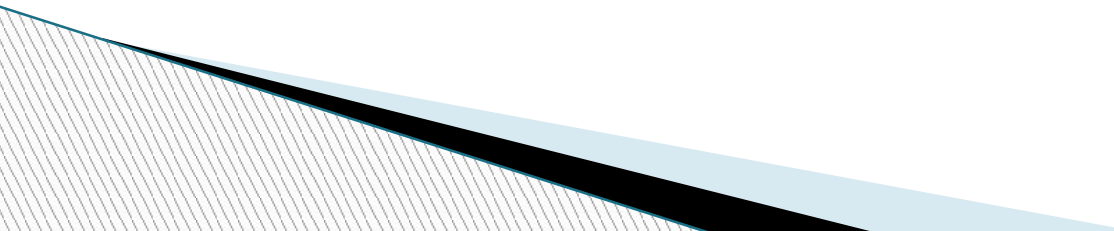
d) poziomu znajomości języka obcego,

2) czas trwania studiów oraz studiów podyplomowych, wymiar i sposób organizacji praktyk.

Zadania standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

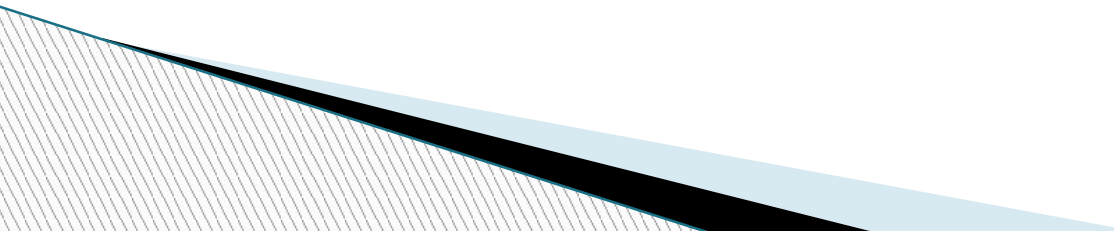
Standard:

Integralny – oparty o kompetencje całościowe, tzn.

- wiedzę kierunkową (specjalistyczną, odpowiednią do kierunku studiów – niepedagogiczną),
 - szeroką wiedzę z zakresu pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii,
 - umiejętności łączenia obu obszarów, przewidywania skutków relacji z podmiotem edukacyjnym w praktyce (diagnoza pedagogiczna).
-

Zadania standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Standard:

- ▶ **Zrównoważony** – kształcenie w równym stopniu uwzględniające przygotowanie specjalistyczne - kierunkowe, psychopedagogiczne, dydaktyczne z silnym podkreśleniem roli praktyk
 - ▶ **Elastyczny** – różne komponowanie modułów kształcenia
-

Standard

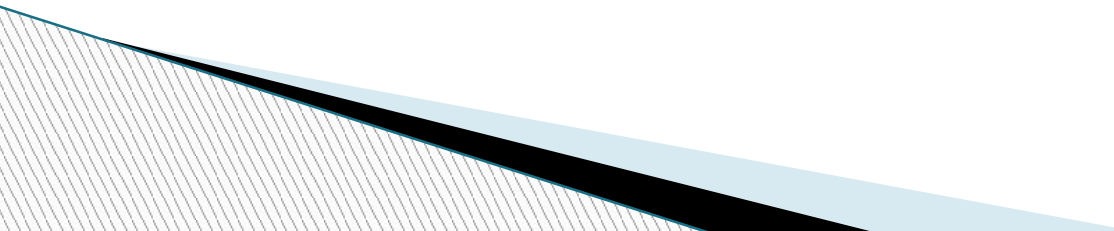
Moduły i ich komponenty		godz	ECTS	
Moduł 1	przygotowanie w zakresie merytorycznym	*	*	} obowiązkowo
	ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne	90		
Moduł 2	przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do danego etapu edukacyjnego	60	10	
	praktyka	30		
	podstawy dydaktyki	30		
Moduł 3	dydaktyka przedmiotu/rodzaju zajęć na danym etapie edukacyjnym	90	15	
	praktyka	120		
Moduł 4 drugi przedmiot	przygotowanie w zakresie merytorycznym	**	**	} fakultatywnie
	dydaktyka przedmiotu/rodzaju zajęć do danego etapu edukacyjnego	60	10-15	
	praktyka	50		
Moduł 5 pedagogika specjalna	przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne	140	25	
	dydaktyka specjalna	90		
	praktyka	120		

Zmiany wobec poprzednio obowiązujących przepisów

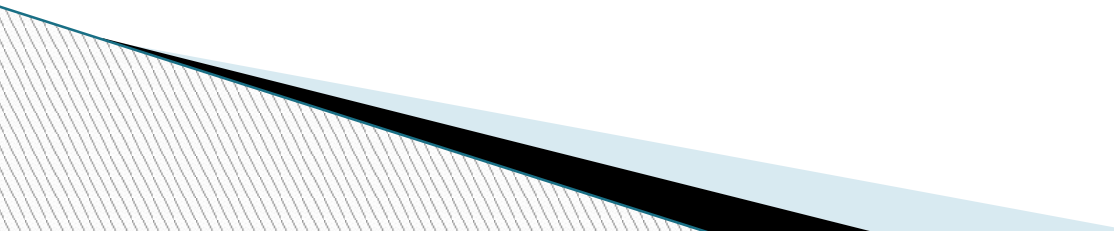
Główne zmiany dotyczą:

- ▶ Zniesienia obowiązku dwuzawodowości na studiach licencjackich
- ▶ Przywrócenia możliwości zdobywania uprawnień do wykonywania zawodu nauczyciela dla studentów danego kierunku spoza specjalności nauczycielskiej

Zmiany wobec poprzednio obowiązujących przepisów

- ▶ Jako obowiązkowe wprowadzone zostały zajęcia z bezpieczeństwa w szkole oraz pierwszej pomocy
 - ▶ W przypadku uprawnień do nauczania języka obcego obniżony został poziom jego znajomości z C2 do C1, przy jednoczesnym wprowadzeniu konieczności znajomości drugiego języka nowożytnego na poziomie B2
-

Zmiany wobec poprzednio obowiązujących przepisów

- ▶ Kształcenie na **studiach I stopnia** obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych
 - ▶ Kształcenie na **studiach II stopnia** - do pracy we wszystkich typach szkół
 - ▶ Kształcenie to prowadzone jest w ramach trzech modułów (przedstawionych wcześniej)
 - ▶ Kształcenie fakultatywne dotyczy nauczania kolejnego przedmiotu i pedagogiki specjalnej
-

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

- ▶ Ścisłe powiązanie wiedzy teoretycznej z doświadczeniami praktycznymi

Kształcenie nauczycieli ma polegać na nabywaniu praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela.

Wiedza teoretyczna ma wspierać zdobywanie tych umiejętności i dawać naukową syntezę zdobytych doświadczeń.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Moduł 1: Przygotowanie w zakresie merytorycznym

Charakterystyka modułu

- ▶ Przygotowanie merytoryczne do pracy w zawodzie nauczyciela w placówkach wychowania przedszkolnego oraz do nauczania na I etapie edukacyjnym jest realizowane w ramach studiów na kierunku pedagogika albo w ramach innych kierunków utworzonych przez uczelnie, zapewniających przygotowanie do pracy w obszarze edukacji elementarnej.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

- ▶ Przygotowanie merytoryczne w zakresie przedmiotu nauczania (rodzaju zajęć) jest realizowane zgodnie z opisem efektów kształcenia dla kierunku studiów właściwego dla przedmiotu nauczania (rodzaju zajęć)

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Moduł 2:

Przygotowanie w zakresie psychologiczno- pedagogicznym

Charakterystyka modułu

- ▶ **Ogólne przygotowanie psychologiczno-
pedagogiczne** obejmuje opanowanie podstawowej
wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii i
pedagogiki
(z elementami pedagogiki specjalnej)

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

- ▶ **Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych** obejmuje szczegółowe przygotowanie w zakresie psychologii i pedagogiki do pracy z uczniami na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych

Edukacja przedszkolna i I etap edukacyjny (klasy I–III szkoły podstawowej)

II etap edukacyjny (klasy IV–VI szkoły podstawowej)

III i IV etap edukacyjny (gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, kształcenie w zawodzie)

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

► Praktyka

Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą z uczniami, zarządzaniem grupą, diagnozowaniem indywidualnych potrzeb ucznia i konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Moduł 3: Przygotowanie w zakresie dydaktycznym

Charakterystyka modułu

- ▶ **Podstawy dydaktyki** obejmują opanowanie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu dydaktyki ogólnej (z elementami dydaktyki specjalnej) i jest realizowany przez wszystkich kandydatów do zawodu nauczyciela

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

- ▶ **Dydaktyka szczegółowa** obejmuje przygotowanie w zakresie dydaktyki (metodyki nauczania) określonego przedmiotu nauczania albo rodzaju zajęć na danym etapie edukacyjnym, albo – w przypadku I i II etapu edukacyjnego – na dwóch etapach edukacyjnych.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Praktyka

- ▶ Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki szczegółowej (metodyki nauczania)

z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

► Praktyka

odbywa się równolegle z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

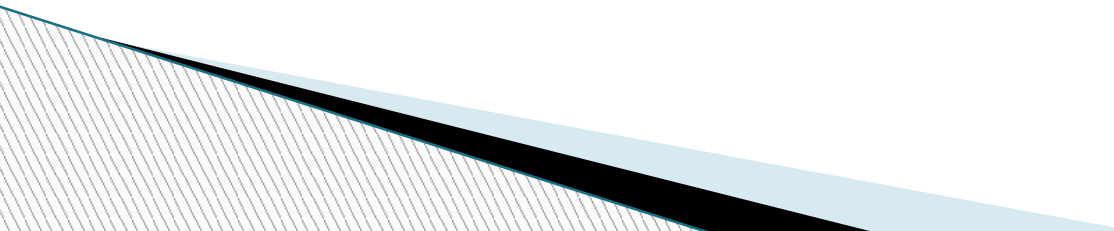
Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Fakultatywnie

- ▶ Moduł 4: Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć)
- ▶ Moduł 5: Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

Charakterystyka modułu 5

- ▶ W trakcie realizacji modułu osoba przygotowująca się do wykonywania zawodu nauczyciela wybiera jedną z następujących specjalności:
 - 1) edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - 2) tyflopedagogika;
 - 3) surdopedagogika;
 - 4) pedagogika lecznicza;
 - 5) resocjalizacja i socjoterapia.
-

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

- ▶ **Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne**

obejmuje opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii (w tym psychologii rozwojowej, klinicznej i psychopatologii) oraz z zakresu pedagogiki specjalnej

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

► **Dydaktyka specjalna**

obejmuje przygotowanie w zakresie dydaktyki (metodyki nauczania) specjalnej w stopniu elementarnym w odniesieniu do różnych rodzajów niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego, a w stopniu poszerzonym w odniesieniu do wybranego rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego i etapu edukacyjnego lub etapów edukacyjnych.

Założenia realizacyjne standardu przygotowującego do zawodu nauczyciela

► Praktyka

Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą, dydaktyczną i terapeutyczną z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością oraz niedostosowaniem społecznym oraz konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym.

Kształcenie na studiach podyplomowych

- ▶ przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) – moduł 4;
- ▶ przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym oraz dydaktycznym dla absolwentów studiów posiadających przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), a nieposiadających przygotowania psychologiczno-pedagogicznego i dydaktycznego – moduły 2 i 3,
- ▶ w przypadku absolwentów studiów pierwszego stopnia może ono obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych;
- ▶ pedagogiki specjalnej dla osób, które posiadają przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela – moduł 5.

Dylematy realizacyjne

- ▶ Zapis „*Moduł 3 jest realizowany po module 2*” – jest niekorzystny
- ▶ Moduł 2 – przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym - obejmuje 150 godzin zajęć (plus 30 godzin praktyk)
- ▶ Moduł 3 - przygotowanie w zakresie dydaktycznym – obejmuje 120 godzin zajęć (plus 120 godzin praktyk)
- ▶ Zapisano też, że „*Realizacja modułu 2 i 3 powinna trwać łącznie nie mniej niż 3 semestry*”

Dylematy realizacyjne

- ▶ Zakładając, że chcemy realizować przygotowanie nauczycielskie w trzy semestry, należałoby rozłożyć je następująco:
 - Semestr 1 – 150 godzin modułu 2 (w tym samym semestrze ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne i przygotowanie do danego etapu edukacyjnego oraz 30 godzin praktyk)
 - Semestr 2 – 60 godzin modułu 3
 - Semestr 3 – 60 godzin modułu 3

Dylematy realizacyjne

albo

- Semestr 1 – 75 godzin modułu 2
 - Semestr 2 – 75 godzin modułu 2
 - Semestr 3 – 120 godzin modułu 3 (w tym samym semestrze dydaktyka ogólna i dydaktyka przedmiotowa oraz 120 godzin praktyk)
- ▶ Czyli, albo moduł 2, albo 3 jest skomasowany w jednym semestrze
- ▶ Oczywiście można takie kształcenie rozłożyć na 4 semestry – zwłaszcza na studiach I stopnia. Trudniej jest na studiach II stopnia, a najtrudniej na studiach podyplomowych – przy takiej liczbie godzin nie ma potrzeby studiów podyplomowych rozkładać na więcej niż 3 semestry.

Dylematy realizacyjne

Propozycja zmiany:

- ▶ Realizacja modułu 2 i 3 powinna trwać łącznie nie krócej niż 3 semestry. Realizacja każdego z tych modułów powinna być rozłożona nie mniej niż na 2 semestry, przy tym moduł 2 powinien zostać zakończony wcześniej niż moduł 3.

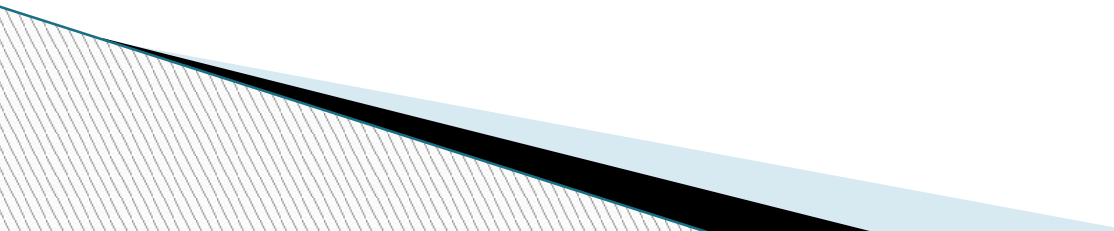
Dylematy realizacyjne

Edukacja wczesnoszkolna

- ▶ Jest zapis: „*Kształcenie obejmuje jednoczesne przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolu oraz do nauczania w klasach I-III szkoły podstawowej*”.

Lepiej gdyby zapis brzmiał: *kształcenie może jednocześnie obejmować...*

Dylematy realizacyjne

- ▶ Ten zapis uniemożliwia tworzenie specjalności przygotowujących do pracy z dziećmi w wieku niemowlęcym, poniemowlęcym i przedszkolnym, na co jest duże zapotrzebowanie.
 - ▶ Wiele osób studiujących na specjalnościach edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne, nie jest zainteresowanych zdobywaniem kwalifikacji do pracy w szkole, czasem też nie mają kompetencji do pracy w klasach I-III, ale mogłyby zdobyć kompetencje do pracy z dziećmi młodszymi.
-

Dylematy realizacyjne

- ▶ W toku studiów niestacjonarnych powinna być możliwość kształcenia tylko do przedszkola, albo tylko do klas I-III, bo trudno to razem zmieścić w programie studiów
- ▶ Jeśli przygotowanie jednocześnie do przedszkola i klas I-III realizowane jest łącznie, to trudno wygospodarować czas by 30% ECTS mogło zostać uzyskane na zajęciach do wyboru przez studenta. Wszyscy absolwenci mają bardzo podobne kompetencje.

Dylematy realizacyjne

► Znacznie lepiej byłoby, gdyby mogły być np. takie specjalności:

- Edukacja wczesnoszkolna z terapią pedagogiczną;
- Edukacja wczesnoszkolna z terapią logopedyczną;
- Edukacja wczesnoszkolna z nauczaniem języka angielskiego;
- Edukacja wczesnoszkolna i opieka nad dzieckiem;
- Edukacja przedszkolna i wspomaganie rozwoju dziecka;
- Edukacja przedszkolna i opieka żłobkowa;
- Edukacja przedszkolna z psychomotoryką;

oraz

Edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna, a nie tylko Edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna.

Dylematy realizacyjne

Przygotowanie do pracy na III i IV etapie edukacyjnym

- ▶ Wyjaśnienia wymaga zakres kształcenia nauczycielskiego dla osób, które na studiach I stopnia uzyskały przygotowanie do pracy w szkole podstawowej, np. do nauczania historii, czy matematyki, a chcą w toku studiów II stopnia uzyskać przygotowanie do pracy na III i IV etapie edukacyjnym – gimnazjum, szkoła podnadgimnazjalna.

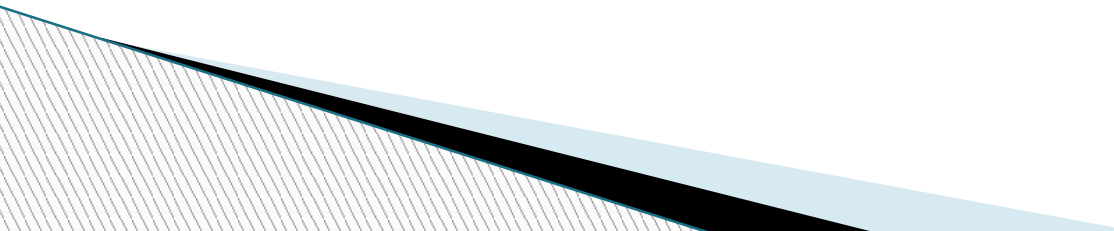
Dylematy realizacyjne

Osoby takie powinny zrealizować komponent 2 i 3 z modułu 2 oraz komponent 2 i 3 z modułu 3.

Jeśli ktoś jest przygotowany psychologiczno - pedagogicznie i dydaktycznie do pracy z dziećmi w klasach IV –VI szkoły podstawowej, to nie można zakładać, że jest przygotowany do pracy z uczniami w gimnazjum i szkołach ponadgimnazjalnych.

Dylematy realizacyjne

Przygotowanie pedagogiczne

- ▶ Wielka szkoda, że nie ma w jednym dokumencie uregulowań dotyczących przygotowania pedagogicznego.
 - ▶ Jak przygotowywać „pedagogicznie” osoby mające być szkolnymi psychologami, bibliotekarzami, wychowawcami w bursach i internatach?
-

Dylematy realizacyjne

- ▶ Rozporządzenie o zasadach zatrudniania nauczycieli mówi:

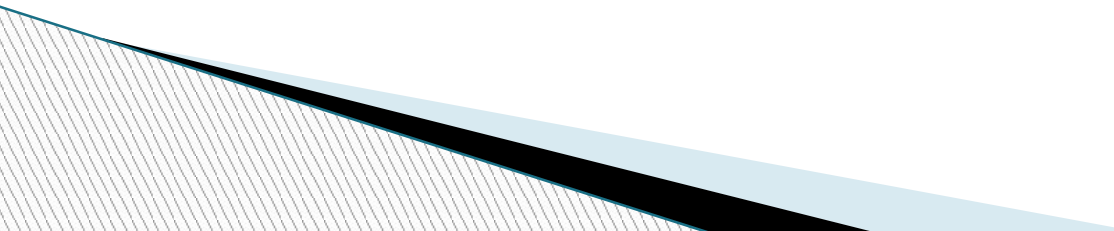
ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 12 marca 2009 r.

w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli

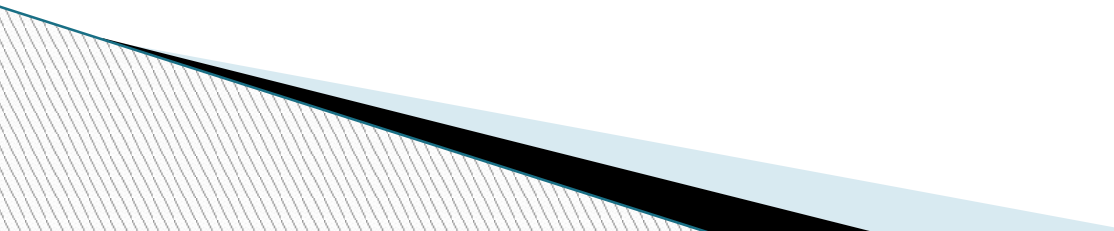
- 3) przygotowaniu pedagogicznym — należy przez to rozumieć nabycie wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii, pedagogiki i dydaktyki szczegółowej, nauczanych w wymiarze nie mniejszym niż 270 godzin w powiązaniu z kierunkiem (specjalnością) kształcenia oraz pozytywnie ocenioną praktyką pedagogiczną — w wymiarze nie mniejszym niż 150 godzin; w przypadku nauczycieli praktycznej nauki zawodu niezbędny wymiar zajęć z zakresu przygotowania pedagogicznego wynosi nie mniej niż 150 godzin; o posiadaniu przygotowania pedagogicznego świadczy dyplom ukończenia studiów lub inny dokument wydany przez uczelnię, dyplom ukończenia zakładu kształcenia nauczycieli lub świadectwo ukończenia kursu kwalifikacyjnego;

Dylematy realizacyjne

- ▶ Według tego zapisu przygotowanie pedagogiczne ma taki sam wymiar godzin jak przygotowanie nauczycielskie. Też jest tu mowa o przygotowaniu psychologiczno-pedagogicznym i dydaktycznym.
 - ▶ Jakie umiejętności dydaktyczne mają posiadać osoby przygotowywane do pracy w bursie, czy w bibliotece, a jakie ma posiadać przyszły psycholog szkolny?
-

Dylematy realizacyjne

Studia podyplomowe

- ▶ Zapis dotyczący studiów podyplomowych nie przewiduje możliwości organizacji studiów przygotowujących do pracy w przedszkolu, czy klasach I-III, dla osób, które nie posiadają wcześniej przygotowania do nauczania jakiegoś przedmiotu.
 - ▶ Wiele osób, zarówno po studiach pedagogicznych, jak i niepedagogicznych, zainteresowanych jest takimi studiami.
 - ▶ Nie ma potrzeby, aby ktoś, np. po pedagogice rodzinnej, miał realizować licencjat z edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, skoro mógłby te treści zrealizować w ramach studiów podyplomowych.
-

Dylematy realizacyjne

Kształcenie przyszłych nauczycieli powinno odbywać się na wydziałach pedagogicznych lub w uczelniach pedagogicznych, gdyż tylko tam można zagwarantować wszechstronne kształcenie kompetencji, o których była mowa wcześniej.

Dziękuję za uwagę

gosiase@dsw.edu.pl

